

۱

با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«برکش ز سر این سپید معجر / بنشین به یکی کبود اورند
بگرای چو ازدهای گرز / بخروش چو شرز شیر ارغند
بفکن ز بن این بنا که باید / از ریشه بنای ظلم برکنند»
الف) دو مورد از «ویژگی‌های فکری» این سروده را بنویسید.
ب) در این ابیات، کدام «ویژگی زبانی» شعر برخی شاعران دوره بیداری، آشکار است؟
پ) با توجه به سطح ادبی شعر، شاعر از گروه سنت‌گراست یا گروهی که مطابق زبان کوچه و بازار شعر می‌سرودند؟

۲

در سروده زیر، شاعر با بیانی نمادین، به ترسیم فضای جامعه در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی پرداخته است؛ چهار مورد از عناصر واژگانی این سروده را که اسباب خلق این تصاویر نمادین شده، بنویسید.
«پیش از تو آب، معنی دریا شدن نداشت / شب مانده بود و جرئت فردا شدن نداشت
بسیار بود رود در آن برزخ کبود / اما دریغ! زهره دریا شدن نداشت
در آن کویر سوخته، آن خاک بی‌بهار / حتی علف اجازه زیبا شدن نداشت»

۳

با توجه به رباعی زیر - که از سروده‌های شاعران دوره انقلاب اسلامی است - به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت / با زخم نشان سرفرازی نگرفت
زین پیش دلورا، کسی چون تو، شگفت! / حیثیت مرگ را به بازی نگرفت»
الف) دو مورد از ویژگی‌های فکری شعر را بنویسید.
ب) سطح ادبی سروده را، با ذکر دو ویژگی آن، بررسی کنید.

۴

متن زیر را از دیدگاه «زبانی» و «ادبی» بررسی کنید. (ذکر دو مورد برای هر سطح، بسنده است).
«اکنون مدّت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را
پر بسته و کلبه مراودات را در بسته» «قائم مقام فراهانی»

۵

جاهای خالی را به درستی پر کنید.
الف) در بیت «چون شبنم اوفتاده بدم پیش آفتاب / مهرم به جان رسید و به عیوق بر شدم» واژه دارای دو معناست:
یک معنای آن پذیرفتنی و به معنی است و معنای دیگر آن - که مورد نظر نیست - با واژه‌های آفتاب و عیوق، آرایه «ایهام تناسب» را پدید آورده است.
ب) در بیت «سرکشان را فکند تیغ مکافات ز پای / شعله را زود نشانند به خاکستر خویش» مطلبی در دو عبارت مستقل، به نحوی بیان شده که یکی از عبارات، معادلی برای تأیید عبارت دیگر است: این شیوه، سبب خلق آرایه گردیده است.

۶

مناسب‌ترین آرایه برای تصویرآفرینی در حماسه چیست؟ کدامیک از ابیات زیر، دربردارنده این آرایه است؟
الف) به کردار افسانه از هر کسی / شنیدم همی داستانت بسی
ب) به تنها یکی گور بریان کنی / هوا را به شمشیر، گریان کنی

۷

آرایه ادبی «تضاد» بین کدام واژه‌های بیت زیر، برقرار است؟
«خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الحرزن است»

در بیت «با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است / ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت»: الف) بخش‌های پدیدآورندهٔ لف و نشر را بنویسید. (ذکر چهار مورد مدّ نظر است.) ب) نوع لفّ و نشر را بنویسید.

شاعر با به کار بردن کدام بخش از بیت زیر، آرایهٔ ادبی «ایهام» را خلق نموده است؟ معانی دوگانهٔ آن را بنویسید. «چون جام شفق موج زند خود به دل من / با این همه دور از تو مرا چهره زردی است»

در بیت زیر، دو شبکهٔ «مراعات‌نظیر» موجود است؛ آن‌ها را مشخص کنید. «سر من مست جمالت، دل من دام خیالت / گهر دیده نثار کف دریای تو دارد»

آرایهٔ درست هریک از ابیات زیر را از درون کمانک برگزینید. الف) گوش ترخمی کو، کز ما نظر نیوشد؟ / دست غریق یعنی: فریاد بی‌صداییم (متناقض‌نما، تلمیح) ب) بر لب کوه جنون، خندهٔ شیرین بهار / نقش زخمی است که از تیشهٔ فرهاد شکفت (تضاد، حس‌آمیزی)

شاعر در کدام‌یک از ابیات زیر، مصراع‌ی را تضمین کرده است؟ مصراع تضمین شده را مشخص کنید. الف) مه من نقاب بگشا، ز جمال کبریایی / که بتان فروگذارند اساس خودنمایی ب) شده انتظارم از حد، چه شود ز در آیی؟ / ز دو دیده خون‌فشانم ز غمت شب جدایی

بیت زیر نمونهٔ کاربرد آرایهٔ «حسن تعلیل» است. دلیل هنری و غیرواقعی آن را بنویسید. «خمیده پشت از آن گشتند پیران جهان‌دیده / که انداز خاک می‌جویند ایام جوانی را»

بیت «گفت آن یار کز او گشت سر دار بلند / جرمش این بود که اسرار هویدا می‌کرد» به کدام داستان اشاره دارد؟

در بیت «نسیم صبح را گفتم که با او جانی داری؟ / کزان جانب که او باشد، صبا عنبرفشان آید»: الف) وزن بیت را بنویسید.

ب) شاعر در سه رکن از اختیارات شاعری بهره برده است؛ پایه‌های آوایی هریک از این ارکان را جداگانه مشخص کنید.

با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. «دلم شکسته‌تر از شیشه‌های شهر شماس / شکسته باد کسی کاین چنین‌مان می‌خواست» الف) نشانه‌های هجایی مصراع دو بیت را بنویسید. ب) کاربرد کدام اختیارات شاعری «وزنی» در مصراع دوم، مشهود است؟ (ذکر دو مورد مدّ نظر است.)

وزن پارهٔ دوم سرودهٔ نیمایی زیر را بنویسید. «می‌تراود مهتاب می‌درخشد شب‌تاب»

مشخص کنید کدام‌یک از گزاره‌های زیر، دربارهٔ اختیارات شاعری زبانی و کدام دربارهٔ اختیارات شاعری وزنی صادق است. الف) آوردن «فاعلاتن» به جای «فعلاتن» در رکن اوّل مصراع. ب) بلند به حساب آوردن «و» عطف یا ربط و مصوّت‌های کوتاه پایان کلمه.

وزن مصراع «جانا نظری که ناتوانم»، «مُستفلُ فاعلاتُ مُستف» است. اگر هجاهای این مصراع را به گونه‌ای دیگر برش بنزیم، وزن آن‌چه خواهد بود؟

نوع وزن مناسب با هر بیت را از ستون مقابل برگزینید.

۲۰

الف) به حسن و خُلق و وفا کس به یار ما نرسد / تو را در این سخن انکار کار ما نرسد	۱- همسان
ب) چه زخم چونای هر دم، ز نوای شوق او دم / که لسان غیب خوش تر، بنوازد این نوا را	۲- ناهمسان
پ) نرگس از چشمک زدن شد فتنه در صحن چمن / شیوه‌های چشم جادوی توام آمد به یاد	۳- همسان دولختی

تقطیع ترکیب «دل پاک» به صورت «U—U» با کدام اختیار زبانی مطابقت دارد؟

۲۱

مشخص کنید هریک از آثار ذکر شده در ستون الف، مربوط به نویسنده کدام یک از آثار مذکور در ستون ب است.

۲۲

گروه الف	گروه ب
راه‌آب‌نامه	سه تار
دید و بازدید	تلخ و شیرین
سبک‌شناسی	آتش خاموش
شهری چون بهشت	تاریخ تطوّر نظم فارسی

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید.

۲۳

الف) از انقراض صفویه تا پایان سلطنت فتحعلی شاه رشد و شکوفایی چشم‌گیری در تاریخ ادبیات ایران روی می‌دهد.
ب) گروهی از شاعران دوره بازگشت به قصیده‌سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند.
پ) توصیف پدیده‌ها و شخصیت‌ها در نثر دوره معاصر تا انقلاب اسلامی عینی، کوتاه، بیرونی و مشخص است.
ت) شاعران دوره بیداری تخیلات سرایندهگان پیشین را در نظر داشتند و نمونه این تخیلات را در پاره‌ای از اشعار «میرزاده عشقی» می‌توان دید.

دو مورد از ویژگی‌های «زبانی» شعر دوره انقلاب اسلامی را - که در ابیات زیر مشهود است - بنویسید.

۲۴

«خُسن شهادت از همه خُسنی فراتر است / ای محسن شهید من، ای خُسن بی‌گناه
یک کربلا شکوه به چشم نهفته است / ای روضه مجسم گودال قتلگاه»

از میان واژگان بیت زیر دو واژه را - که از شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر عصر بیداری‌اند - مشخص کنید.

۲۵

«بی‌تربیت آزادی و قانون نتوان داشت / سعفص نتوان خواند، نخوانده کلمن را»

هریک از توضیحات زیر مربوط به کدام یک از ویژگی‌های زبانی، ادبی و فکری شعر ادبیات معاصر تا انقلاب اسلامی است؟

۲۶

الف) مدح و ذم و هجو در شعر این دوره بسیار کم است.
ب) صور خیال جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره قبل نیستند.

عبارت زیر، شرح ویژگی‌های کدام یک از شاعران دوره بیداری است؟

۲۷

«آشنا به زبان و ادب کهن فارسی، آگاه از مسائل روز جامعه، محقق، مدرّس دانشگاه، فعال حوزه سیاست و روزنامه‌نگار.»

جریان «سمبولیسم اجتماعی» یا «شعر نو حماسی» در کدام یک از دوره‌های چهارگانه شعر فارسی معاصر، روی داد؟

۲۸

«مینی‌بوس با سرعت نه چندان زیاد پیش می‌رفت. نگاه کردم به مناظر اطراف جاده و مزارع و خانه‌های روستایی، شکل و شمایل خانه‌های آنجا هم، شبیه روستای خودمان بود و این تشابه مرا دلتنگ می‌کرد. کاش می‌شد گوشه‌ای بایستیم ...»

۱- به سان رهنوردانی که در افسانه‌ها گویند / گرفته کوله‌بار زادره بر دوش / فشرده چوب‌دست خیزران در مشت / گهی پرگوی و گه خاموش / در آن مه‌گون فضای خلوت افسانگی‌شان راه می‌پویند / ما هم راه خود را می‌کنیم آغاز / سه ره پیداست ... من اینجا بس دلم تنگ است / و هر سازی که می‌بینم بدآهنگ است / بیا ره‌توشه برداریم / قدم در راه بی‌برگشت بگذاریم / ببینیم آسمان هر کجا آیا همین رنگ است؟ / ... (اخوان ثالث)

۲- قایقی خواهم ساخت / خواهم انداخت به آب / دور خواهم شد از این خاک غریب / که در آن هیچ کسی نیست که در بیشه عشق / قهرمانان را بیدار کند / قایق از تور تهی / و دل از آرزوی مروارید / همچنان خواهم راند ... (سهراب سپهری)

الف) هر دو شاعر، در منظومه‌های خود از نظر «قلمرو فکری» به طرح چه موضوع مشترکی پرداخته‌اند؟
ب) نام بحر عروضی منظومه شماره یک چیست؟

۱ الف) پرداختن به مضامین سیاسی، اجتماعی و وطنی (نظیر: آزادی‌خواهی و ظلم‌ستیزی)
ب) توجه به واژگان کهن
پ) سنت‌گرا

۲ آب، دریا، شب، فردا، رود، برزخ کبود، کویر، علف (ص ۹۹) (ذکر دو مورد بسنده است)

۳ الف) آشکار بودن روح حماسه و عرفان - روی آوردن به مفاهیم انتزاعی - فرهنگ دفاع مقدّس (ص ۱۰۰)
ب) استفاده از قالب سنتی رباعی - گرایش به خیال‌بندی‌های شاعرانه به سبک بیدل و صائب - کاربرد آرایه‌های ادبی نظیر «تشخیص، مراعات نظیر و اغراق» (ص ۹۹) (ذکر دو مورد در هر بخش، بسنده است)

۴ زبانی: فاصله گرفتن از پیچیدگی و تکلف / سادگی و روانی نثر / کاربرد عبارات کوتاه (ص ۲۰)
ادبی: کاربرد آرایه‌های تشبیه / سجع / جناس / کنایه / مراعات نظیر (ص ۲۰)
(ذکر دو مورد در هر بخش، بسنده است)

۵ الف) مهر - عشق یا محبت (ص ۹۲)
ب) اسلوب معادله (ص ۱۱۶)

۶ اغراق

گزینه ب (ص ۸۸)

۷ آباد و ویران (ص ۵۹)

۸ الف) جیب - جام - مال یا از مال تهی است - می یا از می تهی است. (ص ۵۸)
ب) لف و نشر مرتب (ص ۵۸)

۹ دور از تو. به سبب دوری از تو. دور از تو باد (ص ۹۰)

۱۰ سر، دل و دیده / گهر و دریا

۱۱ الف) متناقض‌نما (ص ۱۱۵) ب) حس‌آمیزی (ص ۱۱۴)

۱۲ گزینه ب / ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی (ص ۳۴)

۱۳ شاعر، دلیل خمیدگی پشت پیران را جستن ایام جوانی در خاک دانسته است. (ص ۱۱۷)

۱۴ داستان بر دار کردن حسین بن منصور حلاج (ص ۳۱)

۱۵ الف) مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن (ص ۵۰)

ب) ن سی م صب ک زان جا نب ف شا نا ید

۱۶ الف) ۱ (ص ۸۷)

نشانه‌های هجایی	- U - U	-- UU	- U - U	--
-----------------	---------	-------	---------	----

ب) ابدال (ص ۸۷) - بلند بودن هجای پایان مصراع (ص ۸۳)

۱۷

می‌درخشد: فاعلاتن (ص ۱۰۵)

۱۸

الف) وزنی (ص ۸۴)

۱۹

مفعولٌ مفاعِلُنْ فَعولُنْ (ص ۲۸)

۲۰

الف) ۲ (ص ۲۳)

ب) ۳ (ص ۳۴)

پ) ۱ (ص ۳۵)

۲۱

بلند تلفّظ کردن مصوّت کوتاه (ص ۶۴)

۲۲

راه‌آب‌نامه و تلخ و شیرین (ص ۷۴)

دید و بازدید و سه تار (ص ۷۴)

سبک‌شناسی و تاریخ تطوّر نظم فارسی (ص ۱۶)

شهری چون بهشت و آتش خاموش (ص ۷۴)

۲۳

الف) نادرست (ص ۱۲)

ب) درست (ص ۱۳)

پ) درست (ص ۹۸)

ت)

۲۴

بیشتر شدن واژگان متناسب با دین، جبهه و جنگ، شهادت و ایثار. آشنایی‌زدایی زبانی و روی آوردن به ترکیبات بدیع و بی‌سابقه. (ذکر دو مورد بسنده است.) (ص ۹۹)

۲۵

آزادی - قانون (ص ۴۴)

۲۶

الف) فکری

ب) ادبی (ص ۷۰)

۲۷

محمّدتقی بهار (ص ۱۶)

۲۸

دورهٔ سوم (ص ۷۰)

۲۹

اوّل شخص مفرد یا من راوی (درس ۱۲ ص ۱۲۱)

۳۰

الف) سفر به آرمان‌شهر یا مدینهٔ فاضله یا مورد درست دیگر (درس ۷ و ۱۲ ص ۸۱ و ۱۱۹)
ب) بحر هزج (درس ۱۱ ص ۱۰۷)